

Ett syskonbarn har i visst fall ansetts ha insynrätt enligt 16 kap. 7 § föräldrabalken. (Mål nr 4336-13)

Lagrum:

32 kap. 4 § och 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400); 16 kap. 7 § föräldrabalken

U.P. begärde hos Överförmyndarnämnden i Danderyds kommun att få ta del av den ekonomiska redovisningen avseende hans mosters tillgångar. Hans moster S.N. som var 88 år gammal, ogift och saknade barn, hade en god man förordnad enligt föräldrabalken.

Överförmyndarnämnden fann i beslut den 13 mars 2013 att handlingarna enligt 32 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) inte kunde lämnas ut eftersom det inte stod klart att uppgifterna kunde röjas utan att den enskilde skulle lida skada eller men. Nämnden framhöll även att U.P. inte hörde till den krets av närmaste släktingar som enligt 32 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen och 16 kap. 7 § föräldrabalken har rätt att ta del av vissa handlingar hos nämnden trots sekretessen. Överförmyndarnämnden avslog därför hans begäran.

U.P. överklagade överförmyndarnämndens beslut hos kammarrätten. Han yrkade att han skulle få ta del av den ekonomiska redovisningen av hur försäljningsinkomsten av hans mosters lägenhet hade investerats. Till stöd för detta anförde han bl.a. följande. Överförmyndarnämnden har inte på något sätt preciserat vilka som kan skadas av att handlingarna lämnas ut. Det är långtifrån klart att en enskild person inte kommer att lida skada om han och hans bror förvägras denna granskning. Han befarar att hans morbror, som formellt har rätt till granskning, varken har förmåga eller incitament att göra den erforderliga granskningen. Han och brodern är de enda förmånstagarna i mosterns testamente. Detta anser de är en tydlig fingervisning om att de ur mosterns synvinkel är de närmaste släktingarna. Attunda tingsrätt har i mål nr Ä 7921-12 den 18 februari 2013 fastställt att han och hans bror bör inkluderas i personkretsen närmaste släktingar. Detta innebär att de bör få ta del av handlingarna som de har begärt.

Kammarrätten i Stockholm (2013-05-24, Fries, Bohlin, Kärnell, referent)
yttrade: De handlingar U.P. har begärt ut avser S.N:s ekonomiska förhållanden. Av vad som framkommit i målet står det inte klart att uppgifterna kan lämnas ut utan att enskild lider skada eller men. Sekretess gäller därför för uppgifterna enligt 32 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen. – Frågan blir då om uppgifterna kan lämnas ut med stöd av den sekretessbrytande regeln i 16 kap. 7 § föräldrabalken. Denna bestämmelse bör tolkas restriktivt mot bakgrund av den presumtion för sekretess som gäller för uppgifter inom överförmyndarnämndens verksamhet. Av förarbetena framgår att till gruppen närmaste släktingar kan hänföras bröstarvingar, föräldrar och syskon (prop. 1987/88:124,

s. 175). U.P. kan, som systerson till S.N., inte anses omfattas av begreppet närmaste släkting enligt 16 kap. 7 § föräldrabalken. Vad U.P. har anfört i fråga om Attunda tingsrätts beslut ändrar inte denna bedömning. Överklagandet ska därför avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.

U.P. överklagade kammarrättens dom och yrkade att Högsta förvaltningsdomstolen skulle förordna att nämnden skulle lämna ut de begärda handlingarna. Han anförde bl.a. följande. Han är en av mosterns närmaste släktingar och har därför enligt 16 kap. 7 § föräldrabalken rätt att ta del av de begärda handlingarna. I motiven till de relevanta bestämmelserna i föräldrabalken anges bröstarvingar, föräldrar och syskon som exempel på närmaste släktingar. Att det inte är nödvändigt att tillhöra någon av de uppräknade grupperna framgår av att Attunda tingsrätt funnit att han som en av de närmaste släktingarna hade rätt att överklaga ett beslut att inte entlediga mosterns gode man.

Högsta förvaltningsdomstolen (2013-11-26, Jermsten, Almgren, Brickman, Silfverberg, Bull) yttrade:

Skälen för avgörandet

De uppgifter som U.P. vill ta del av omfattas av sekretess enligt 32 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen eftersom det inte står klart att de kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men.

Av 32 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen framgår att sekretessen inte hindrar att uppgift lämnas till enskild enligt vad som föreskrivs i föräldrabalken. Hänvisningen syftar på 16 kap. 7 § föräldrabalken. Enligt denna bestämmelse har bl.a. den som har god man rätt att ta del av handlingar som rör ställföreträdarskapet och som förvaras hos överförmyndaren. En sådan rätt har också den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar. Denna möjlighet till insyn har ansetts vara av stor vikt för nära anhörigas möjligheter att följa skötseln av den enskildes intressen (prop. 1993/94:251 s. 174).

Uttrycket närmaste släktingar förekommer också i 11 kap. 15 § första stycket föräldrabalken som bl.a. innehåller regler om vem som får ansöka om anordnande av godmanskap. I förarbetena uttalas att till ”närmaste släktingar” kan hänföras bröstarvingar, föräldrar och syskon. Det är inte nödvändigt att sökanden är den som i släktskapshänseende står den hjälpbehövande allra närmast (prop. 1987/88:124 s. 175).

Av motivuttalanden till en tidigare lydelse av 11 kap. 16 § föräldrabalken – en bestämmelse som bl.a. innehåller regler om vem som ska beredas tillfälle att yttra sig i ärenden om förordnande av god man – framgår att med närmaste släktingar avsågs främst bröstarvingar, föräldrar och syskon. I vissa fall kunde man emellertid tänka sig att exempelvis även ett syskonbarn kunde ingå i kretsen (a. prop. s. 176).

Frågan i målet är om U.P. ska anses vara en av mosterns närmaste släktingar i den mening som avses i 16 kap. 7 § föräldrabalken.

Högsta förvaltningsdomstolen gör följande bedömning.

Hos överförmyndare eller överförmyndarnämnd gäller enligt 32 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen sekretess i ärenden enligt föräldrabalken med ett omvänt skaderekvisit, dvs. det råder en presumtion för sekretess. Mot den bakgrunden bör den krets som har rätt till insyn enligt den sekretessbrytande bestämmelsen i 16 kap. 7 § föräldrabalken vara begränsad. Samtidigt ska den sistnämnda bestämmelsen ge nära släktingar en möjlighet att tillvarata den enskildes intressen.

Frågan om vem som kan anses höra till en persons närmaste släktingar måste avgöras med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet. I detta mål är förhållandena följande. Mosterns närståendekrets bestod av endast en bror, dennes barn samt barnen till en avliden syster, däribland U.P. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening får U.P. därmed anses vara en av mosterns närmaste släktingar i den mening som avses i 16 kap. 7 § föräldrabalken. Han har därför rätt att ta del av de aktuella handlingarna. Överklagandet ska således bifallas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen bifaller överklagandet och beslutar att Överförmyndarnämnden i Danderyds kommun ska lämna ut de begärda handlingarna till U.P.

Mål nr 4336-13, föredragande Nordell

Rättsfall: RÅ 1991 ref. 23; NJA 1980 s. 171.

Litteratur: prop. 1993/94:251 s. 174 f.; prop. 1987/88:124 s. 175 f.; NJA II 1924 nr 6 s. 480 f. och 503.